

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) WIELKA-POHULANKA 19—7.

Nr.

Wilno, dnia 31 sierpnia 1933 r.

915.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział. Str.

1. Ryska "Unzer Stimme" o litewsko-niemieckich rokowaniach handlowych.-	I.	1.

K r o n i k a .

2. Konferencja ministra Zauniusa z posłem Zechlinem.-	"	"
3. Dokoła litewsko-niemieckiej konferencji kolejowej.-	"	"
4. Ograniczenie litewsko-niemieckiego małego ruchu granicznego.-	"	"
5. Litewsko-sowiecka konwencja o ekstradycji przestępców kryminalnych.-	"	"
6. Sprawa udziału Polski w zjeździe miast i miasteczek krajów bałtyckich.-	"	"
7. Konsul meksykański w Kownie.-	"	"
8. Poseł fiński w Litwie.-	"	"

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

9. Obchód XIII-tej rocznicy wkroczenia wojsk litewskich do Wilna w Litwie.-	III.	2.

K r o n i k a .

10. Dokoła wyborów samorządowych w Litwie.-	"	3.
11. Spis adwokatów w Litwie.-	"	"
12. Podział słuchaczy studentów uniwersytetu kowieńskiego pod względem narodowościowym.-	"	"

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

13. "Rytas" o konsulu niemieckim w Kłajpedzie.-	VII.	"

X

X

X

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Ryska "Unzer Stimme" o litewsko-niemieckich rokowaniach handlowych.

"Pehdeja Brihdi" Nr.193 /VIII.1933/ podaje, iż żydowskie pismo w Rydze "Unzer Stimme" w związku z litewsko-niemieckimi rokowaniami handlowymi pisze /streszczenie/:

Już od dłuższego czasu Niemcy zwlekają z zawarciem traktatu z Litwą. Delegacja niemiecka już kilkakrotnie jeździła do Litwy, a delegacja litewska do Berlina, narazie jednak bez żadnych rezultatów. Przed kilku tygodniami rokowania zostały wznowione lecz tym razem mówi się nie o umowie handlowej lecz o nowym projekcie opartym na starej fantazji Rosenberga. Projekt ten, jak wiadomo, przewiduje utworzenie wielkiego państwa niemiecko-litewskiego. W skład tego federalnego państwa mają wejść: Niemcy, Litwa, Kraj Kłajpedzki, Wileńszczyzna, Estonia, Łotwa i Białoruś. Państwo to będzie posiadało dwa oficjalne języki - niemiecki i litewski, zaś języki estoński, polski i białoruski będą używane jedynie w pewnych dziedzinach. Rolę dominującą w tem państwie będą odegrywali ziemianie niemieccy i narodowa inteligencja litewska, cała zaś polityka będzie oparta na orjentacji niemieckiej.

Państwo to żelaznym obręczem otoczy Polskę i odepchnie ją od morza. Rosenberg projekt swój opiera na historii, gdyż w skład projektowanego przezeń państwa wejdą terytoria starej Litwy Jagiellonów.

K r o n i k a .

Konferencja ministra Zauniusa z posłem Zechlinem. Prasa kowieńska /z 21.VIII.1933/: Poseł niemiecki w Litwie Zechlin w tych dniach został przyjęty przez ministra Spraw Zagr. dr.Zauniusa i odbył z nim dwugodzinną konferencję.-

Dokoła litewsko-niemieckiej konferencji kolejowej. Prasa kowieńska /z 21.VIII.1933/: W dn.19 b.m. zakończyła się litewsko-niemiecka konferencja kolejowa w sprawie ruchu kolejowego w okręgu granicznym. W czasie konferencji osiągnięto porozumienie co do szeregu kwestyj.

Ograniczenie litewsko-niemieckiego małego ruchu granicznego. Prasa kowieńska /z 21.VIII.1933/: Według informacji prasy królewieckiej, rząd niemiecki postanowił zamknąć jeden z najbardziej ożywionych punktów przejściowych na pograniczu litewsko-niemieckim.

Litewsko-sowiecka konwencja o ekstradycji przestępców kryminalnych. Prasa kowieńska /z 21.VIII.1933/: Opracowuje się obecnie konwencję w sprawie ekstradycji przestępców kryminalnych pomiędzy Litwą a Sowietami.

Sprawa udziału Polski w zjeździe miast i miasteczek krajów bałtyckich. Prasa kowieńska /z 21.VIII.1933/: Dnia 15 września odbędzie się w Dyneburgu narada przedstawicieli zarządów związków miast i miasteczek krajów bałtyckich. Jako przedstawiciele Litwy udają się na ten zjazd burmistrzowie m.Kowna Graurogkas i Szawel Bałanczius. Na zjeździe zostanie rozpatrzony wniosek Łotwy o zaproszenie na przyszły zjazd związków miast i miasteczek krajów bałtyckich także i przedstawicieli Polski.

Konsul meksykański w Kownie. Prasa kowieńska /z 21.VIII.1933/: W tych dniach do Kowna przybędzie konsul Republiki Meksykańskiej. Jak wiadomo, dotąd Litwa z Meksykiem nie utrzymywała żadnych stosunków, tem niemniej litewsko-meksykańskie stosunki handlowe leżą w sferze realnych możliwości.

Posel fiński w Litwie. "Rytas" Nr.194 /VIII.1933/: Na stanowisko posła fińskiego w Litwie został mianowany Ed. Palin. Piastując jednocześnie stanowisko posła fińskiego w Łotwie p.Palin obrał sobie Rygę, jako miejsce stałej rezydencji.-

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

Obchód XIII-tej rocznicy wkroczenia
wojsk litewskich do Wilna w Litwie.
"Lietuvos Aidas" Nr.193 z 28.VIII.1933 r. Streszczenie:

W dn.27 sierpnia r.b. Litwa obchodzi XIII-tą rocznicę wkroczenia wojsk litewskich do Wilna. Już od dwóch lat dzień 27 sierpnia obchodzony jest w Litwie, jako "Dzień Wilna". Uroczystości obchodu "Dnia Wilna" rozpoczęły się nabożeństwem w kościele garnizonowym w Kownie, zaś we wszystkich świątyniach litewskich odbywały się jednocześnie nabożeństwa okolicznościowe. Po nabożeństwie w ogródku Muzeum Wojskowego w Kownie odbyła się uroczystość "Żelaznego Funduszu Wileńskiego", w czasie której obszernie przemówienie wygłosił prezes Funduszu prof. F.Kemeszis, w którym zwracając się do wojska litewskiego, oświadczył, iż dziś, gdy niepodległość Litwy jest odzyskana, można przystąpić do narodowej pracy twórczej. Nawiązując do rocznicy sierpniowej, prof. Kemeszis oświadczył, iż "w wyniku porozumienia dwóch generałów polskich, którzy postanowili jeszcze raz ukrzyżować Chrystusa", wojska litewskie zmuszone były opuścić Wilno, naturalnie opuścić po to, by w swoim czasie do niego powrócić. Powrót do Wilna jest trudny, a droga do Wilna jest drogą krzyżową. By wojska litewskie, wkroczywszy ponownie do Wilna nie były znowu wyparte, koniecznym jest twarde i niezłomne postanowienie wileńskie całego narodu litewskiego. W pracy nad utworzeniem "Żelaznego Funduszu Wileńskiego" dotąd bierze udział załdwie 10% narodu litewskiego. Fundusz jednak nie spocznie, dopóki nie będzie posiadał w swych szeregach całych trzech milionów ludności Litwy, a wówczas z kropel ofiar na rzecz funduszu powstanie tak potężna powódź ofiarności, która będzie musiała zatopić poczynania litewskich sąsiadów imperjalistycznych.

Wieczorem w Teatrze Państwowym odbył się uroczysty obchód rocznicy wkroczenia wojsk litewskich do Wilna z udziałem prezydenta Smetony. W teatrze przemawiał prezes Rady Stanu St.Szylingas, który oświadczył m.in., iż Wilno jest tym mieczem Demoklesa, zawieszonym nad pokojem europejskim, na dźwięk którego zżymają się wszyscy dyplomaci świata."Litwini - oświadczył Szylingas - nie powinni się zniechęcać, gdyż niema na świecie takiej krzywdy, któraby nie była wynagrodzona".

Po przemówieniu Szylingasa głos zabrał prezes komitetu obchodu "Dnia Wilna" prof.M.Birżyszka. Prof.Birżyszka, mówiąc o doniosłej roli wojska w pracy nad niepodległością zaznaczył, iż podobnie, jak walka o niepodległość, tak też walka o Wilno musi być rozpoczęta przez oraczy, a skończona przez wojsko. W walce takiej nie jest dziwne zestawienie pieniędzy z mieczem i ofiarmaterialnych z życiem. Należy pamiętać, że nawet małe sumy planowo przystosowane do warunków okupowanej ziemi wywołują tam nietylko duże i korzystne dla Litwy wrażenie lecz także wzmacniają pozycje litewskie. "Odzyskamy Wilno, zakończył prof.Birżyszka, szlochem i pieśnią, słowem i czynem, centem i mieczem i wzniosłym wysiłkiem sił całego narodu".

Dnia 27 sierpnia, w czasie obchodu, zorganizowanego przez centralny oddział kowieński Związku Młodej Litwy, naczelny kapelan wojsk litewskich ks.Mironas wygłosił obszerny odczyt o stosunkach kulturalnych, gospodarczych i społecznych w Wileńszczyźnie i Wilnie. "Przed wojną światową - oświadczył w swem przemówieniu ks.Mironas - Wilno gromadziło całą inteligencję litewską, która pracami swemi usiłowała oświecić całą Wileńszczyznę i Litwę. Przeciwdziałali oni upadkowi litewskości w Wileńszczyźnie, którą to litewskość Polacy postanowili zniszczyć.

Gdy Polacy zagarnęli Wilno i Wileńszczyznę, rychło zrozumieli, iż dopóki w Wilnie będzie zamieszkiwało wiele inteligencji litewskiej, nie potrafią oni wynarodowić i spolonizować Litwinów. To też wysiedlili oni z Wilna 33 czynnych inteligentów Litwinów, sądząc, iż w ten sposób zdławiają ruch litewski i rozwój litewskiego uświadczenia narowego. Nic jednak na tem Polacy nie wygrali, gdyż pozostała inteligencja z jeszcze większą energją wzięła się do pracy, a w celu ułatwienia sobie pracy utworzyła litewskie t-stwo oświatowe "Rytas". Widząc, iż litewskie seminarjum nauczycielskie w Wilnie jest ogniskiem uświadczenia litewskiego, w r.1928 Polacy zamknęli seminarjum, sądząc, iż w ten sposób zniweczą uświadczenie litewskie i pracę oświatową. Do r.b. t-stwo "Rytas" utrzymywało ok.130 szkół litewskich. Chociaż w stosunku do ilości Litwinów liczba szkół była bardzo mała, jednak i ta ilość wydała się Polakom niebezpieczna. I oto w r.b. przystąpiono

do niszczenia szkół litewskich. Zamknięto 100 szkół litewskich, pozostawiając zaledwie 30. W jakiż więc sposób Litwini mają wypełnić tę straszliwą lukę i zepchnąć tę czarną chmurę, która pochłonięła świątynie oświaty i uświadomienia narodowego naszych braci? Polacy proponują nam korzystanie z ich szkół...A nawet nauczyciele litewscy, o ileby zechcieli przejść pod ich miłą opiekę mogliby otrzymać pracę. Na wypadek, gdyby nauczyciele-Litwini nie zechcieli przejść pod opiekę polską, na stanowiska nauczycieli do nowootwieranych szkół będą wyznaczani absolwenci seminarjum nauczycielskiego w Święcianach, w którym to seminarjum w ciągu jednej godziny tygodniowo wykłada się język litewski. I właściele nauczycielowie będą uczyli dialektu litewską języka litewskiego. Obecnie pozostały Litwinom dwa gimnazja: w Wilnie i Święcianach lecz wobec reformy szkolnej w Polsce i zakładania liceów i te dwa gimnazja mogą być całkiem "prawnie" zlikwidowane.

Nadto w Wilnie pracuje na terenie oświatowym t-stwo św.Kazimierza, które, gromadząc młodzież litewską uświadamia ją narodowo i pod względem religijnym. Towarzystwo to pracę swą prowadzi również przy pomocy nauczycieli i pozostałych księży-Litwinów. Jednak księża-Litwini w Wilnie coraz bardziej nikną, a nowych księży-Litwinów nie przybywa.

Pod względem ekonomicznym Wileńszczyzna zupełnie zamarła. Podatki są olbrzymie, a pieniędzy brak. W Wileńszczyźnie nędzę cierpią nie tylko Litwini lecz także i sami Polacy. Wielu Polaków otwarcie przyznaje, iż czyn gen.Żeligowskiego skazał Wilno na śmierć i obecnie Wilno wegetuje. Na ulicach Wilna pełno jest żebraków".

Na zakończenie ks.Mironas zaznaczył, iż cały naród litewski winien pracować nad przyłączeniem Wilna do Litwy.-

K r o n i k a .

D o k o ł a w y b o r ó w s a m o r z ą d o w y c h w L i t w i e .Prasa kowieńska /z 21.VIII.1933/donosí, iż w czerwcu 1934 r. odbędą się w całej Litwie wybory do samorządów miejskich, powiatowych i gminnych. We wrześniu r.b. M-stwo Spraw Wewn. rozpocznie już odpowiednie przygotowania. W trybie wyborów nie przewiduje się żadnych zmian.

S p i s a d w o k a t ó w w L i t w i e .Prasa kowieńska /z 21.VIII.1933/:M-stwo Sprawiedliwości przystąpiło do sporządzenia spisu nowego adwokatów. Spis ten zostanie ogłoszony w dn.1 września.

M-stwo Sprawiedliwości opracowało już wzór tog dla adwokatów i obrońców prywatnych. Przywdziewanie tego będzie obowiązywało w Litwie z dniem 15 września.

P o d z i a ł s ł u c h a c z y s t u d e n t ó w u n i w e r s y t e t u k o w i e ŋ s k i e g o p o d w z g l ę d e m n a r o d o w o ś c i o w y m ."Liet.Aidas" Nr.193 /z 28.VIII.1933/: Według ostatnich danych statystycznych studenci na uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie pod względem narodowościowym dzielą się następująco: 67,4% Litwinów, 26,2% Żydów, 2,5% Polaków, 1% Rosjan i 2,3% innych narodowości.-

Ilość Polaków na poszczególnych wydziałach przedstawia się następująco: na wydz.teologiczno-filozoficznym 0%, na wydz.humanistycznym 1,5%, na wydz.prawnym 1,9%, technicznym 3,7%, na wydz.medycznym 3,8% i na wydz.matem.-przyrodniczym 4,4%.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

"R y t a s" o k o n s u l u n i e m i e c k i m w K ł a j p e d z i e ."Rytas" Nr.194 /VIII.1933/we wzmiance p.t."Czyż nigdy nie zostanie poskromiony bezczelny konsul?" pisze: "Obecny konsul niemiecki już nieraz wykazał swą nielojalność wobec Litwy. Pomimo to jednak nadal pozostaje w Kłajpedzie. W ostatnich dniach dowiedział on swej nielojalności. Mian., gdy Sass rozpoczął drukowanie swego organu "Volkskurjer" konsul wysłał do drukarni jednego ze swych urzędników i oświadczył przez niego, by drukarnia nie przyjęła drukowania pisma Sassa. Nadto konsul udzielił Dyrektorjatowi wskazówek w sprawie regulowania bezrobocia. Należy przypuszczać, iż litewskie M.S.Z. wyciągnie konsekwencje z nielojalnych postępów konsula.

